

bylo placeno dne 5. března 1926, tedy po zahájení vyrovnacího řízení, uznal správně odvolací soud, že šlo o neplatnou výhodu podle § 47 vyr. řádu čís. 337/1914. Je-li tomu tak, mohlo důsledně to, co bylo dáno, býti požadováno do tří let zpět (§ 47 vyr. ř.). Jest jen otázkou, zda lze přisvědčiti názoru žalované, že stačilo k uplatnění nároku na vrácení plnění, projevila-li v dopisu ze dne 14. března 1927, že požaduje zpět nepřipustnou zvláštní výhodu a že si ji zároveň započítává na úhradu dodávky ze dne 7. dubna 1926, či názoru žalobkyně, že to nestačilo, ana nebyla podána žaloba o vrácení. Nižší soudy míní, že stačilo, dala-li žalovaná — a jest přisvědčiti, že dopis ze dne 14. března 1927 byl zaslán v propadné lhůtě § 47 vyr. ř., — najevo vůli přeplatek si započísti. Ale s tímto názorem nelze souhlasiti. To, co bylo dáno, bylo dáno proti vůli zákona (§ 46 odst. (2) a § 47 vyr. ř.), tudíž dáno neplatně jako nedluh (§ 1431 a 1432 obč. zák.), vzniklý z jednání zákonem zakázaného (§ 879 první odstavec obč. zák. a řečené předpisy vyrovnacího řádu), a, kdyby nebylo zvláštních předpisů vyrovnacího řádu, musilo by se již z § 1432 obč. zák., mluvícího výslovně o žalobě, souditi, že se uplatňování práva na zpětné požadování nepřipustné výhody musí státi žalobou. Než i vyrovnací řád, ačkoliv mluví v § 47 jen o tom, že, co bylo plněno z neplatné úmluvy nebo ze závazku převzatého k zastření takové úmluvy, může býti »požadováno zpět«, přece má zajisté na mysli požadování za účasti autoritativní pomoci státní, pomoci, jež by po případě zvítězivšímu dlužníku zajistila možnost zpětného vymožení vydobytého nároku na pokladě exekučního titulu; má tedy na mysli žalobu nebo započítací námitku za sporu. Že tomu tak, vyplývá i z ustanovení § 59 vyr. ř., jenž, mluvě o příslušnosti pro žaloby podle vyrovnacího řádu, uvádí výslovně též § 47, tedy zase mluví výslovně o žalobě. Tohoto názoru je i nauka (komentáře ke konkursnímu, vyrovnacímu a odpůvčímu řádu, a to: Bartsch, II. vydání 1927, str. 968, a Lehmann, 1916, II. svazek, str. 156). I když tedy nelze souhlasiti s dalším tvrzením dovolatelky, že to, co bylo dáno, nemohlo by býti jako naturální obligace požadováno zpět, a i když netřeba přihlížeti k ostatním vývodům dovolatelky, jest s ní přece souhlasiti v tom, že se uplatňování mělo státi žalobou nebo započítací námitkou ve sporu. To by se ovšem bylo muselo státi v tříleté lhůtě § 47 vyr. ř., počínající dnem zaplacení 5. března 1926 a končící dnem 5. března 1929. Proto, ana námitka byla učiněna v nynějším sporu, zahájeném žalobou ze dne 5. dubna 1929, stalo se tak po uplynutí tříleté propadné lhůty, tedy pozdě. Důsledkem toho, když dále nižší soudy zjistily, že zažalovaná pohledávka pochází z dodávky vyrovnáním nedotčené ze dne 7. dubna 1926, bylo by vyhověti žalobě. Ale soud dovolací nemůže tak učiniti, nemaje k tomu pevného podkladu.

### Čís. 11172.

**Bezvýhradné postoupení nemovitosti mezi manželi není smlouvou svatební, nýbrž smlouvou trhovou.**

**K platnosti tržové smlouvy mezi manželi jest třeba, by do notářského**

spisu byla kromě předmětu koupě pojata i pravá cena, na níž se smluvní strany dohodly.

**Při neplatnosti úplatné smlouvy nevzniká straně, jež již plnila, žalovatelný nárok na vzájemné plnění, nýbrž může žádati pro nesplnění smlouvy druhou stranou své plnění zpět.**

(Rozh. ze dne 20. listopadu 1931, Rv II 774/30.)

Žalobce postoupil smlouvou ze dne 5. listopadu 1927 nemovitosti žalované, již si vzal před tím, dne 18. května 1926, za manželku. Žalobou, o níž tu jde, domáhal se žalobce na žalované, by bylo uznáno právem, že postupní smlouva ze dne 5. listopadu 1927, jakož i vklad vlastnictví na základě této smlouvy pro žalovanou jsou bezúčinné a že žalovaná jest povinna dáti svolení k výmazu tohoto vlastnického práva. Procesní soud první stolice uznal podle žaloby, o d v o l a c í s o u d žalobu zamítl. D ů v o d y. Žalobce tvrdí, že se po svatbě se žalovanou manželkou domluvili, že mu manželka za postoupené nemovitosti vyplatí 40.000 Kč. Toto ujednání bylo sice pojato i do informace u notáře; do smlouvy však nepřišlo na naléhání otce žalované, když se žalovaná zavázala těch 40.000 Kč vyplatiti žalobci nejdéle do čtrnácti dnů. Když pak žalobce naléhal na vyplacení, odkazovala ho žalovaná, že mu peníze dá, až bude míti postoupené nemovitosti knihovně připsány. Závazek svůj žalovaná nesplnila. Žalobce míní, že žalovaná jen předstírala, že mu 40.000 Kč vyplatí, by tak žalobce uvedla v omyl, a na základě tohoto omylu domáhá se žalobce neplatnosti postupní smlouvy. To činí však neprávem, neboť na základě vlastního tvrzení žalobce nelze míti za to, že šlo na straně žalobcově o omyl, ježž žalovaná u něho vyvolala, pokud se týče nelze míti za to, že žalovaná jen předstírala, že žalobci 40.000 Kč zaplatí, by ho tímto předstíráním v omyl uvedla. Neboť, jestliže se — jak tvrdí žalobce — žalovaná zavázala za postoupené nemovitosti zaplatiti 40.000 Kč a jestliže závazek ten nesplnila a splnění nemíní, nelze proto říci, že tímto jednáním vyvolala u žalobce omyl, nýbrž jest jen za to míti, že žalobci přísluší proti žalované z řečeného závazku pohledávka 40.000 Kč, o jejíž zaplacení jest žalobci volno kdykoliv žalovati žalovanou. Bylo by ovšem na žalobci, by své tvrzení o závazku žalované dokázal, jakož i by dokázal, že žalovaná mu na pohledávku jím tvrzenou dosud nic nezaplatila a že jí odstupní cenu nedaroval, jak jest uvedeno v odstupní smlouvě, neboť žalovaná tvrdí, že se k placení 40.000 Kč žalobci nezavázala. Zdaří-li se žalobci tyto důkazy, nebude lze na jich základě přijíti ku přesvědčení, že žalobce nebyl by odstupní smlouvu splnil, kdyby nebyl ubezpečen vzájemným plněním žalované, neboť nešlo o plnění z ruky do ruky, jak jest patrné ze žalobcova přednesu, podle něhož mu žalovaná slíbila vyplatiti 40.000 Kč, až bude míti odstoupené nemovitosti knihovně připsané. Nelze tudíž z ničeho vyvoditi, že žalovaná uvedla žalobce v omyl. I když mu slíbila, jak žalobce dále tvrdí, zaplacení do čtrnácti dnů, nelze z toho vyvoditi, že tento závazek učinila v úmyslu upříti potom žalobci

vzájemné plnění. Jestliže otec žalované Tomáš B. svým projevem způsobil u žalobce, že povinnost žalované k zaplacení 40.000 Kč žalobci nebyla pojata do odstupní smlouvy, nelze proto říci, že svým projevem uvedl žalobce v omyl, an žalobce sám udal, že závazek žalované byl z odstupní smlouvy vynechán k vůli uspoření kolků, takže trvá vedle odstupní smlouvy vyhotovené ve formě notářského spisu jako ústní smlouva. Než, i kdyby šlo o omyl vyvolaný B-em, nebyl by to omyl vyvolaný žalovanou a bylo by třeba dokazovati, že B. jednal z příkazu nebo v zastoupení žalované. Poněvadž podle vlastního žalobcova přednesu nejde o omyl, nýbrž o pohledávku, již prý žalobce má za žalovanou, bylo zamítnouti žalobu o neplatnost odstupní smlouvy a o neplatnost knihovních zápisů podle ní provedených.

Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek a vrátil věc odvolacímu soudu, by znovu rozhodl.

#### D ů v o d y:

Právním napadá dovolatel jako právně mylný názor odvolacího soudu, že žalobce má za žalovanou z tvrzené jím ústní smlouvy pohledávku 40.000 Kč, již může kdykoliv zažalovati. Odvolací soud přehlédl, že pohledávka ta jest protihodnotou, již měl žalobce obdržeti za to, že postoupil žalované polovinu své usedlosti a že, an se postup stal v době, kdy strany byly manželi, bylo ke vzniku a žalovatelnosti pohledávky nezbytně třeba, by byla osvědčena notářským spisem. Podle žalobcova tvrzení ujednaly strany, že dovolatel postoupí žalované, své manželce, polovici usedlosti pod podmínkou, že mu vyplatí do čtrnácti dnů hotově 40.000 Kč, že však tento závazek žalované do notářského spisu o postupu pojat nebyl. Postupní smlouva, o niž jde, není sice smlouvou smluvní, nemajíc za předmět úpravu majetkoprávních poměrů manželů za trvání manželství nebo hmotné opatření manžela pro případ smrti, nýbrž bezvýhradné postoupení nemovitosti na vždy (srovnej judikát čis. 166 a čis. 1618, 9547, 10.422 sb. n. s.), nýbrž jest smlouvou tržovou. Trhová smlouva jest uzavřena, jakmile se strany shodnou o předmětu a o ceně (§ 1053 obč. zák.). K platnosti tržové smlouvy mezi manželi se vyžaduje podle § 1 písm. b) zákona ze dne 25. července 1871, čis. 76 ř. zák., by byla sepsána notářským spisem. Podle těchto zákonných ustanovení jest k platnosti tržové smlouvy mezi manželi zapotřebí, by do notářského spisu byla kromě předmětu koupě pojata i pravá cena, na níž se smluvní strany dohodly (§§ 1054 a 861 obč. zák.). Nebyla-li tudíž do postupní smlouvy ze dne 5. listopadu 1927 pojata pravá a smluvená úplata, již žalobce měl za polovinu postoupené usedlosti obdržeti, jest smlouva ta neplatná. Do postupní smlouvy bylo poято prohlášení, že žalobce, pokud trhová cena 50.000 Kč není vyčerpána hodnotou výměnku usedlost zatěžujícího a podíly, které žalovaná měla zaplatiti třem dětem žalobcovým z prvního manželství, jí zbytek kupní ceny daruje. Toto »darování« jevílo se se stanoviska žalobcova, že ve skutečnosti měl obdržeti do čtrnácti dnů 40.000 Kč, jednáním na oko, které

by bylo posuzovati podle § 916 obč. zák., totiž tak, že žalobce měl ve skutečnosti jako protihodnotu za postoupenou polovinu usedlosti dostati 40.000 Kč. Tato částka nebyla jako cena trhová do postupní smlouvy pojata, proto jest smlouva ta neplatna, jak výše uvedeno. Při neplatnosti smlouvy úplatné nevzniká straně, jež již plnila, žalovatelný nárok na protiplnění, nýbrž může žádati pro nesplnění smlouvy druhou stranou své plnění zpět. Rozhodnutí sporu závisí tedy na tom, zda jest správné zjištění soudu prvního stádu, že peníz 40.000 Kč byl ujednán jako vzájemné plnění, jako úplata za polovici nemovitosti, již žalobce žalované postoupil. Naproti tomu nezáleží na tom, je-li pravda, že žalovaná uvedla žalobce v omyl, slíbivši mu, že úplatu dostane do čtrnácti dní, a pohnuvši ho tím k tomu, by úplatu si nedal písemně potvrditi ve smlouvě. Odvolací soud se však zabýval jen zjištěním prvního soudu, že žalobce byl žalovanou uveden v omyl, nepřezkoumal však jeho zjištění, že byla ujednána částka 40.000 Kč jako úplata za odstoupené nemovitosti. Soudu dovolacímu nedostává se proto skutkového podkladu pro rozhodnutí ve věci samé. Bude tedy zapotřebí, aby soud odvolací, vycházející ze shora vyličeného právního názoru dovolacího soudu, v mezích odvolacích návrhů přezkoumal znovu napadený rozsudek.

### Čís. 11173.

**Jako obvěnění může býti poskytnut nejen kapitál, nýbrž jakákoliv majetková výhoda, najmě i poskytování dávek, tvořících obvykle obsah výměnku. Na dědici zřizovatele lze se domáhati náhrady v penězích, nepatří-li usedlost, na níž byl výměnek zřízen, do pozůstalosti zřizovatele, ana byla již dříve zcizena.**

(Rozh. ze dne 20. listopadu 1931, Rv II 82/31.)

V notářském spise obvěnil Josef B. žalobkyni, svou manželku, pro případ své smrti právem hospodaření a právem výměnku na usedlosti čp. 39. Žalobu, již se domáhala žalobkyně na dědičce po Josefu B-ovi plnění výměnkářských dávek v penězích, o b a n i ž š í s o u d y z a m í t l y, s p a t ř u j í c e v e z ř í z e n í v ý m ě n k u ž a l o b k y n i v n o t á ř s k é m s p i s e o d k a z, j e n ŝ b y l n a p o t o m n í z á v ě t í J o s e f a B - a o d v o l á n.

N e j v y š š í s o u d z r u š í l r o z s u d k y o b o u n i ž š í c h s o u d ů a v r á t í l v ě c p r v ě m u s o u d u, b y o n í d á l e j e d n a l a j i z n o v u r o z h o d l. V o t á z c e, o n i ŝ t u j d e, u v e d l v

d ů v o d e c h:

Ze slov ustanovení notářského spisu, že Josef B. za poskytnutí věna obvěňuje žalobkyni právy tam uvedenými, a z dalšího ustanovení, že právo hospodařiti a právo výměnku jsou tímto obvěněním, že se tímto (nynější žalobkyní) přijímají a jsou neodvolatelná, vyplývá nade v š i p o c h y b n o s t, ŝ e j d e o p r á v a s m l u v e n á, n i k o l i v, i a k m í n í o d v o l a c í s o u d,